

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. В. Я. Тацій,
д-р юрид. наук, проф. А. П. Гетьман,
д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін,
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, асист. О. В. Таволжанський,
зав. лабораторії Ю. Г. Бойко

Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи : матеріали Між-
нар. наук. конф., присвяч. 50-річчю каф. кримінології та кримінально-виконавчо-
го права, Харків, 9 груд. 2016 р. / за ред. В. Я. Тація, Б. М. Головкіна. – Харків :
Право, 2016. – 236 с.

ISBN 978-966-937-109-6

ISBN 978-966-937-109-6

Национальный юридический университет
имени Ярослава Мудрого
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
Инв. № 433199

© Национальный юридический университет
имени Ярослава Мудрого, 2016

© Оформление. Издательство «Право»,
2016

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Шановні учасники та гості конференції!

Від імені ректорату Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого щиро вітаю Вас з початком роботи Міжнародної наукової конференції «Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи», що приурочена 50-річчю від дня утворення кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права.

Кафедра створювалась у період відродження кримінології у СРСР, коли змінилося ставлення до проблеми злочинності та її причин, поживався інтерес до кримінологічних досліджень, а кримінологія перестала вважатися «лженаукою», як це було при сталінському режимі.

У 1966 р. ректоратом Харківського юридичного інституту було прийнято прогресивне рішення про розвиток молоді науки кримінології та організації першої на території колишньої УРСР кафедри кримінології. До її складу увійшли викладачі кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики Л. М. Сугачов, Л. Є. Орел, З. М. Онішук, А. П. Копейченко і Ю. П. Зубарев. Першим її завідувачем став Сугачов Леонід Миколайович. Відтоді розвиток в Україні кримінологічної науки тісно пов'язаний із діяльністю цієї кафедри.

Найбільш вагомим здобутком кафедри є формування наукової еліти правників та втілення кримінологічних концепцій у державну політику боротьби зі злочинністю. Саме тут відбулося професійне становлення цілої плеяди відомих в Україні та далеко за її межами науковців. Серед них гордістю Університету стали І. М. Даньшин, А. Ф. Зелінський, В. В. Голіна та інші. Ці вчені стояли у витоків кримінологічної науки, створили харківську наукову школу кримінології, присвятили своє життя служінню науці та вихованню не одного покоління студентів, а також відіграли значну роль у розвитку української кримінології.

За сприяння кафедри в Університеті захистили докторські дисертації засновники київської наукової школи кримінології, а саме: д.ю.н, проф., академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, віце-президент Кримінологічної асоціації України А.П. Закалюк, д.ю.н, проф., член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки, Голова координаційного бюро з питань кримінології НАПрН України, генерал-майор міліції В.І. Шакун, д.ю.н., проф., член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки О. М. Литвак, д.ю.н., проф., экс.-голова Державної служби України з контролю за наркотиками В. А. Тимошенко, д.ю.н., с.н.с., заступник директора Інституту вивчення проблем злочинності В. С. Батиргареева, д.ю.н., проф., член Вищої ради юстиції А. М. Бойко, д.ю.н, проф. А. Б. Блага. Професори кафедри

“зручний” псевдovorog, боротьба з яким могла б відволікти від дезорганізуючих процесів або елітарних злочинів;

соціальна перцепція (індивідуальна та/або колективна, набута внаслідок особистого досвіду віктимізації або навiana інформаційними джерелами, зазвичай виражена у стереотипізації).

Таким чином у кримінологічному сенсі постмодернізму злочинність постає як динамічна семіотична система, рухома мішень, підсилена дисбалансом наукової емності між зазначеними чотирма виявленнями.

У контексті переосмислення причинності до невирішеної складності інтеграції загальних теорій пояснення злочинності та індивідуальної злочинної поведінки долучається проблема емпірично не підтвердженої дії необхідної причини. Відсутність доведеної “неминучості” (генетичного детермінаційного зв’язку) зумовила зміщення акцентів на вивчення загальногосупільного фону та його впливу на прийняття рішення про вчинення злочину або утримання від нього (концепція причини причин), на необхідність вивчення інфраструктури злочинності. Зростаюча кількість одиниць інформації, технологій, ускладнення суспільних відносин, суб’єктивізм

нормальності роблять все більш вираженою дію випадкових факторів, тобто тих, які неможливо суцільно охопити та спрогнозувати. На порядку денному – розробка моделі моніторингу та менеджменту кримінологічних ризиків. Натомість псевдонаукові дослідження “втискають” будь-яку нову інформацію у звичні шаблони, випинаючи доводи pro та ігноруючи дані contra.

Ще один виклик сучасності, що нівелює використання традиційних теоретико-методологічних підходів у кримінології, – наявність так званої позаемпіричної реальності, яка призводить до віртуалізації злочинності у новій часово-просторовій площині. Використання кіберпростору не тільки ускладнює ідентифікацію, але й “відриває” злочинні дії від місця їх вчинення та настання наслідків. Віртуалізація ресурсів та потоків неминуче породжує мутацію темпоральності. Швидкість та простота поширення інформації означає не тільки неможливість її приховування, але і комунікативну залученість, іноді мимовільну, злочинців, жертв та інших членів кіберсередовища до кримінальних конфліктів або практик незалежно від місця та часового поясу їх фізичного перебування.

В. Ф. Оболенцев, канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЗАХОДИ АНТИКОРУПЦІЙНОГО КОМПЛАЄНСУ В СИСТЕМІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

У п.14 Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки системний підхід щодо запобігання корупції в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування визначено як пріоритетний.

Наші напрацювання системного

аналізу злочинності та запобігання злочинам підтверджують перспективність такої роботи і щодо антикорупційного комплаєнсу приватної сфери як підсистеми загальної системи запобіжних антикорупційних заходів [2, 3].

Застосування системного аналізу передбачає побудову узагальнюючої моделі взаємодії досліджуваного об’єкта з

оточуючим середовищем у конкретній ситуації та розробка рекомендацій для досягнення цим об’єктом певної мети [1, с. 15]. Фактично це спосіб вирішення проблем через створення систем. Проблемою зазвичай прийнято вважати неспівпадіння між бажаним та існуючим станом речей у системі. Мова йде про варіанти: 1) невідповідність цілям системи її структури, складу і процесів взаємодії окремих частин; 2) невідповідність функцій, параметрів та структури щодо призначення системи; 3) недоліки у взаємодії системи з середовищем [1, с. 27–28]. Проблемою суб’єктів – систем, через які реалізуються заходи антикорупційного комплаєнсу, є корупційні прояви в умовах корупційних ризиків, наявність конфлікту інтересів. Конструктивним варіантом вирішення вказаної проблеми можна вважати стан цих систем, за якого вони виконували б власні функції відповідно до свого призначення максимально ефективно.

У контексті системного аналізу діяльності суб’єктів приватної сфери заходи антикорупційного комплаєнсу мають розглядатися як одна з їх функцій. Функція – це зовнішній прояв властивостей об’єкта в існуючій системі відносин [1, с. 15]. У системному аналізі функцію об’єкта ототожнюють із обов’язками, задоволенням потреб. Фактично йдеться про перетворення призначення системи в дії, що можуть бути названі подіями реалізації призначення [1, с. 29]. Тож заходи антикорупційного комплаєнсу можуть розглядатися як механізми перетворення господарського, освітнього, інформаційного й іншого призначення

суб’єктів-систем (визначаються корпоративними статутами, нормативними актами) в конкретну діяльність їх підрозділів, уповноважених на запобігання корупційним проявам у взаємодії із зовнішнім середовищем.

За усталеною методикою системний аналіз як змістовна складова системного підходу має реалізовуватися в такій послідовності. Спочатку здійснюються підготовчі процедури формального характеру – окреслюється мета досліджуваного суб’єкта приватної сфери, його призначення та функції, межі та оточення, формулюється проблема та контекст її розгляду, визначається точка зору аналітика, мета та завдання системного аналізу. Далі відбувається збір та опрацювання інформації про систему, що передбачають застосування чотирьох видів аналізу: історичного (встановлення генетичного та прогностичного аспектів системи); предметно-морфологічного (встановлення елементів та структури, виявлення закономірностей зв’язків елементів системи та ступеня її складності); функціонального (розкриття внутрішнього та зовнішнього функціонування, встановлення адаптивної та адаптуючої активності); інформаційного аналізу [1, с. 24] (викладення даних про властивості інформації системи, її інформаційні потоки, процеси).

За результатами такої роботи може бути побудована модель системи заходів антикорупційного комплаєнсу і розроблені рекомендації щодо запобігання корупції у діяльності конкретних суб’єктів приватної сфери.

Список літератури

1. Лямець В. І. Системний аналіз: вступний курс / В. І. Лямець, А. Д. Тевяшев. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків: ХНУРЕ, 2004. – 448 с.
2. Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу запобігання злочинності в Україні / В. Ф. Оболенцев. – Харків: Юрайт, 2016. – 76 с.
3. Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу злочинності та віктимізації в Україні / В. Ф. Оболенцев. – Харків: Юрайт, 2016. – 116 с.